

СТОРІНКИ З МИНУЛОГО

Квітень
2024 р.

видання дрогобицьких краєзнавців Число 4 (24)

ДРОГОБИЦЬКИЙ КОСТЕЛ НА СВІТЛИНАХ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Фундаментальна споруда – дрогобицький костел ап. Варфоломея та Діви Марії, будівництво якого розпочалося в кінці XIV ст., здавна є окрасою нашого міста. Про нього багато написано, його зображення бачимо на численних поштових листівках. За часів безбожної радянської влади був занедбаний, однак у 1991 р. переданий польській громаді і, будучи вже діючим, приведений до належного стану.

Його зображення бачимо і на старих світлинах, незначна частина яких дійшла до нас. Унікальною, на мій погляд, є світлина 1904 р. закладу фотографічного В. Русса¹, на якій бачимо абсиду² костела до реставрації із написом польською мовою: «Absyda kościoła przed odnowieniem» – «Абсида костела до відновлення». Цілком

можливо, що саме ця світлина послужила за взірць художнику Феліксу Ляховичу (1884 – 1941) для написання у 1930 р. картини із зображенням костела.

На світлинці цього ж фотографічного закладу 1906 року із написом «Absyda kościoła po “odnowieniu”» – «Абсида костела після “відновлення”» бачимо абсиду цієї споруди після реставрації, верхня частина якої зазнала значних змін. Слово «odnowieniu» – «відновленню» у написі під зображенням узято в лапки. Очевидно, така зміна верхньої частини абсиди не всіма сприймалася як реставрація або відновлення. Залишається лише гадати, що до цього призвело, можливо, вимоги до певних стилів у будівництві.

Як бачимо, старі світлини є ще й досить важливими історичними джерелами, значення яких важко переоцінити.

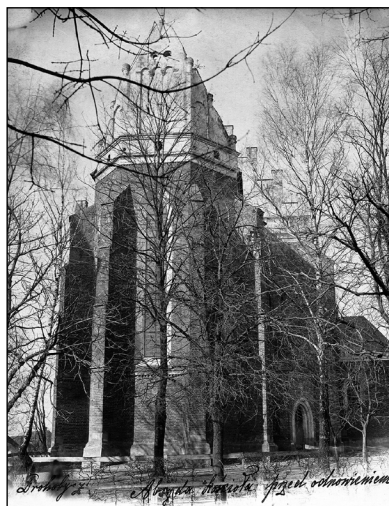
Володимир САДОВИЙ

¹ Вільгельм Русс (1873 – 1934) – один з найвидатніших фотографів нашого краю, народився в Бориславі.

² Абсида – заглиблення у східній частині церкви чи костела, призначене для духовенства, згодом – для вітваря.

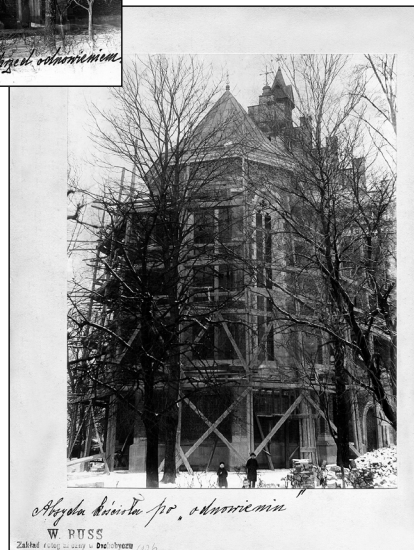
Абсида костела ап. Варфоломея та Діви Марії.
Худ. Ф. Ляхович, 1930 р. Картон, акварель,
туш, перо. 35,0 x 24,9.

Абсида костела
ап. Варфоломея
та Діви Марії
до реставрації.
Фото В. Русса, 1904 р.
23 x 29.

Абсида костела
ап. Варфоломея
та Діви Марії після
реставрації.
Фото В. Русса, 1906 р.
23 x 29.
(зі збірки автора)

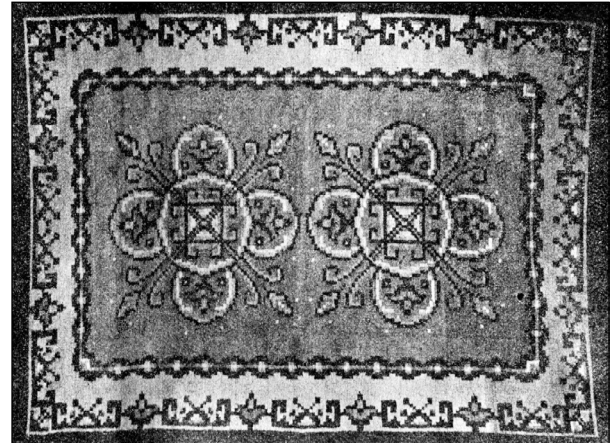
УКРАЇНСЬКІ КИЛИМИ

(мовою оригіналу)

Український нарід відзначається незвичайно сильно розвиненим мистецьким талантом та почуттям артистичного смаку. Наглядним доказом цього є хоча б знана в цілому світі та дуже прихильно оцінювана великими композиторами наша народня музика. Свідчить про це також пребагата й повна мистецьких цінностей українська народня поезія, котрою захоплювалися найбільші літературні генії людства. Але також мистецтва, що впливають за посередництвом зору, а саме т. зв. зображуючі мистецтва знаходять в українській етнічній масі своїх гідних, талановитих творців й інтерпретаторів. Одним з найцікавіших, наскрізь оригінальних витворів української мистецької душі є наше килимарство, яке колись було знане по цілому культурному світі.

У сучасну пору бачимо також розбуджене зацікавлення для українського килиму, так у його минулому, як і сучасному. «Після оклепаного захоплення “перськими диванами” прийшла, на рещті, черга на зацікавлення виробництвом рідної вітки прикладного мистецтва. Уже не тільки публичні установи (музеї), але й приватні люди починають збирати пам'ятники старого килимарства та з більшим чи меншим смаком і розумінням підпирають продукцію сучасних килимарень», – читали ми у вступі до каталогу виставки українських килимів минулого року у Львові.

І справді, після довголітнього занепаду зацікавлення народними килимарськими виробами, спричиненого поширенням менше вартних, але дешевих фабричних виробів, зауважуємо в останніх літах серед нашої суспільности наворот до українського народнього килиму. Найкращим доказом зросту зацікавлення килимарськими виробами є хоч би великий успіх згаданої виставки килимів і вишивок, яка відбулася у Львові в березні минулого року. Ба, навіть чужинці починають дуже живо інтересуватися нашим килимарством, так, що наша знана кооператива «Гуцульське мистецтво» у Косові, яка займа-

Гуцульський мотив.

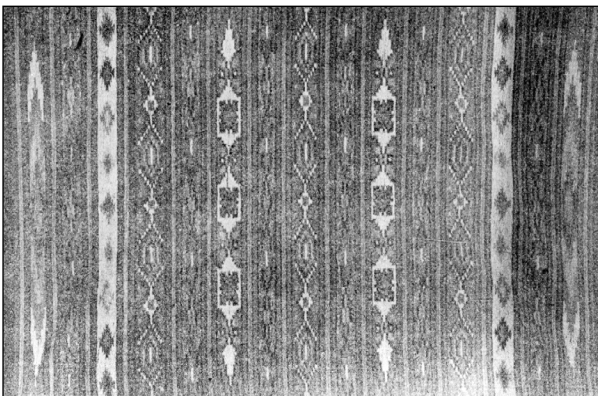
ється теж виробом повновартних в мистецькому огляді народних килимів, уважала за відповідне влаштувати в цьому році килимарські виставки у Варшаві, Катовицях, Королівській Гуті і Сосновці – і всюди ці виставки стрінулися з величезним успіхом у публіки та з гарячим признанням з боку преси.

Розвиток кооперативи «Гуцульське мистецтво» є відрадним проявом розмаху виробництва українського килимарства. Не дивлячись на малий оборотовий капітал цієї кооперативи, вона дає нині сталу працю 93 робітникам і висилає сотки українських килимів за границю, чим виконує теж прегарно національно-українську пропагандивну місію серед чужинців.

Що до мистецького виконання самих килимів – то дійсно повновартними виробами можна назвати лише ті, які навізують на мистецькі традиції староукраїнського килиму, уважаючи кожний окремих килим за окремих мистецький твір та використовуючи при мистецькому викінченні прегарні геометричні і стилізовані рослинні орнаментальні зразки. Також матеріал, з якого вироблений килим, має велике значіння не лише для його трівкості, але й для чисто мистецького вражіння, яке він викликає. І так саме ця рідка у простих виробах народнього мистецтва теплота і дискретність кольористики, що надає українському килимові прикмету правдивого мистецького твору і різко його відокремлює від подібних витворів народнього мистецтва інших народів, у великій мірі залежить не лише від артистичного смаку, але й від пристосування до виробу ручно пряденої вовни, забарвленої рослинними красками.

Українська мрійлива душа, повна барвистої, але злагідненої вродженням смаком та інтелігенцією уяви, знайшла в українському народньому килимі один з найкращих своїх мистецьких виявів.

Газета «Мета». – Львів, 10 травня 1931 р., С. 7.

Гуцульська верета.

РОСІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРА, КУЛЬТУРА ТА ЇЇ «ЦИВІЛІЗАЦІЙНИЙ» ВПЛИВ НА СВІТ

Успішне «шестивіє» російської літератури, культури та мови Європою було зумовлено тим, що вона збуджувала, навіть, смакуючи, лоскотала несвідому сферу людського буття. Це було в міру того, наскільки російська культура, єдина у світі, щільно стикалася з психопатами, юродивими, дегенератами, алкоголіками, розпустою та православним мракобіссям. Таким способом непомітно проникала в несвідомі верстви довірливого західного читача, якого, як на диво, захоплювала та гіпнотизувала.

Російська культура оманливо переносила своїх читачів та шанувальників у світ розриву почуттів і логіки. Російський спадок витворив нову дійсність, правду, яку було подано з різних боків. Хоча, насправді, правда або є, або її нема. Під вплив цієї лжеправди потрапила західна цивілізація.

Російська література на трагічні сторінки свого народу завжди реагувала на догоду волі царя, патріархів, генсека, президента. У Росії культурна й політична еліта зливаються в якесь місиво невизначеної речовини та смороду. Російська культура втекла від простої людини, поглиблення та осмислення проблеми. У ній міфологізація дійсності, замість правди, – справжній вияв загадковості «русской души». Казка для російської культури, для москвитів має більшу вартість, ніж правда. Переміщення в псевдореальність, омріяний світ казки, соціалізму та вищої стадії комунізму, і, нарешті, на піч Іванушки-дурачка – це саме те, на що може сподіватися «русская душа».

Ця література невтомно закріплювала психологічно-духовні деформації, плекала ненависть під покровом «загальнолюдських цінностей», а за радянської доби – під свіжим покровом «інтернаціоналізму», «братолюбія», возвеличення «руссаво человека», якого, як старшого брата, наділяла надприродними властивостями, а національ-

ні меншини, іногородців узагалі не брали до уваги.

У художній літературі, поезії з'являються персонажі, наділені неземними властивостями: юродиві, психопати (у Достоевського), «Демон» – у Лермонтова, «Данко» – у Горького; комуністи, комсомольці, навіть піонери. Коли у французькій літературі в романі Віктора Гюго «Собор Паризької Богоматері» був один Квазімодо, то серед москвитів духовних калік – хоч гать гати! А вже через пресу, літературу, кіно, телебачення, освіту, школу наповнюються ніби реальними людьми, ставши виявом характеру, станом душі «руссаво человека».

Варто відзначити, що сугестивним закладником цієї літератури, культури й став увесь російський народ. Він повірив у свої надприродні властивості, винятковість й особливу місію у світі.

Для підсилення власної винятковості та мудрості сюжети, персонажі запозичували з європейських літератур і вміло переносили на російський ґрунт і дійсність. Це не переклад, не калька, не запозичення, навіть не вплив, а обкрадання! У цьому москвити – великі мастаки! Про те, як вони обікрали «Южную Русь», «Малоросію», тобто Україну, ще не написано, та й ця тема не досліджено.

Російська література опоетизувала мрії, виправдовувала «чисті пориви», героїзувала історичну вертепну клоунаду. У ній часто домінує доля – незмінна категорія, яку змінити не можна. Цією долею наділена «русская душа», яка формує середовище.

Російська культура, мова завжди були засобом пропаганди величі «руссаво человека» та просування «руссаво міра», загадковості «русской души» серед читачів у всьому світі.

Остан БУЛЬБЕНКО

ПАПЕРОВІ ГРОШОВІ ЗНАКИ НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ

(мовою оригіналу)

На Україні за часів нашої державности в літах 1918–1920 панувала наступна монетарна система: один карбованець рівнявся двом гривням, гривня мала пятьдесят шагів. Карбованець щодо вартости рівнявся російському царському рублеві, себто мав 17.424 «долі» – частин щирого золота. Гривня мала 8.712 частей щирого золота. Одна «доля» рівнялася 0.044 грама. Шаги – цю найнижчу нашу монетарну одиницю, друкували на картоновому папері. Не було це новиною на Україні, бо Росія вже в початках війни замість

дрібних копійок, друкувала на картоновому папері поштові марки, що «имѣли хождение наравнѣ съ размѣнной серебряной монетой».

В звязку з цими російськими поштовими марками-грішми, дівчата на Київщині співали:

*Колись були срібні гроші,
Тепер самі марки;
Колись були гарні хлопці,
Тепер самі шмарки.*

Цей своєрідний твір усної словесности записав Е. Вировий в 1917 р. («Український Філятеліст», 1929 р., ч. 7–8, стор. 11). Друкували шаги на картоновому зубкованому папері розміром 40x30 мм. Друкували в Києві в друкарні Кульженка, вартістю в 10, 20, 30, 40 і 50 шагів. Краска в 10 шагах – жовта, в 20 ш. – цинамонова, в 30 ш. – в одному випуску ультрамарин, в другому синя, в 40 ш. – зелена, в 50 ш. – червона. Шаги вартістю в 10 і 20 проекту артиста маляря Антона Середи, в 30, 40 і 50 – проекту арт. мал. професора Юрія Нарбута. Лицева сторона: усі шаги крім 50 мають державний герб – тризуб, котрого офіційну форму ухвалила Центральна Рада 22 березня 1918 р. В 50 і 30 ш. напис «Українська Народня Республіка» в долині; в 40, 20 і 10 ш. – в горі. Зворотна сторона краски ясно рожевої для всіх шагів однакова: в прямокутнику розміром 25 x 20 мм. в горі тризуб, нижче напис: «ходять нарівні з дзвінкою монетою». «Де там тобі ходять, коли літають», – сердились жінки на базарі, коли вітер виривав їм шаги з рук (Е. Вировий, «Український Філятеліст», 1925 р., ч. 3, ст. 2). Тризуб та напис викона-

ні чорною краскою. Шаги появилися за Центральної Ради 18 квітня 1918 року й були в обігу до кінця 1919 р., а то й до початку 1920 р. Цікаво, що навіть ці шаги фальшовано – наглядний доказ великої вартости нашого гроша! Перші фальсифікати шагів появилися ще за часів гетьмана, коли міністром фінансів був А. К. Ржепецький. З бігом часу, коли українська влада почала хитатися, стала падати і вартість шагів. Вязали їх тоді у вязанки по 100 штук, що, очевидно, лише сприяло їх фальшуванню. Головним осідком фальшівників нашої найнижчої монетарної одиниці був Бердичів, але фальшовано їх також і в інших містах України. Підроблювано їх дуже нездарно. Поминувши краску й графічне викінчення лицевої сторони, що різко відбивала від правдивих шагів, погано викінчена й зворотна сторона, де середня частина тризуба грубіла, праве його крило вужче, а крім цього букви вище згаданого тексту доволі незграбні. Фальшовані шаги передавано у державний банк, де їх нищено. Окрім шагів-грошей, були на Україні шаги-поштові значки. Їх лицева сторона з боку графічного виконання така ж сама, друкували їх на тонкому різаному папері без державного гербу й напису на зворотній стороні. Траплялося, що шагів-грошей уживано як поштових значків.

А. К. Ржепецький, міністр фінансів України за гетьмана.

Газета «Мета». – Львів, 12 квітня 1931 р., С. 17.

ПЕРЕКАЗИ ПРО ЦЕРКВУ СВЯТОГО ЮРА В ДРОГОБИЧІ (мовою оригіналу)

Серед семи церков старинного міста Дрогобича найстарша є церква св. Юра. Мабуть, найстарша вона із усіх церков на західно-українських землях. Дуже цікаві є перекази про цю церкву, які живуть до нинішнього дня в пам'яті дрогобицьких передміщан. Старенький провізор Вата з передмістя Завіжнього оповідає, що з рода в род переходить світлий спогад про основоположників церкви св. Юра. Колись, давними часами, коли ще у нас наші князі панували, в Галичині був великий голод. Дрогобицькі

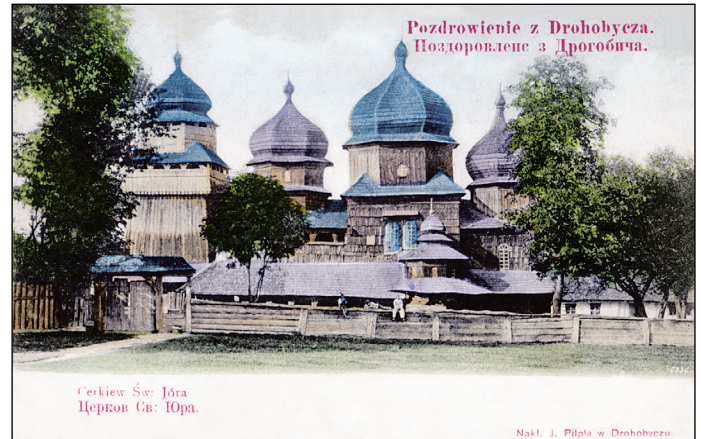
міщани вибралися за харчами на схід, у Київську державу. В Києві стрінули вони боярина, якому майстри робили церкву з кедрового дерева. Боярин, довідавшись від міщан, що у них шаліє голод, наділив їх всяким добром. А коли міщани розказали йому, що у них погоріла церква, казав їм вертати домів та, позбиравши що найбільш фірманок, знова приїхати. Міщани незадоволю приїхали до Києва, дістали від боярина церкву, та розібрану на частини завезли до Дрогобича. Тут зложили її без одного цвяха, без кусника заліза.

Інший переказ оповідає, що церкву св. Юра збудовано за панування польського короля Казимира. Чомусь не вільно було міщанам ставити церкву. Тоді дрогобицькі столярі поїхали з сіллю до Києва, там купили церкву та частинами привезли до Дрогобича. За одну ніч церкву тут зложими та посвятили.

З огляду на свою старинність та незвичайно майстерно проведену архітектонічну композицію, церква св. Юра в Дрогобичі представляє величезну культурно-мистецьку цінність.

М. Г.

Газета «Мета». – Львів, 30 серпня 1931 р., С. 5.

Вітання з Дрогобича. Церква Святого Юра.
В-во книгарні Я. Пільня в Дрогобичі, 1904 р.

ЯК ЛЮДИ ЗДАВНА ДБАЛИ ПРО СВІЙ ВИГЛЯД

Дещо з історії косметики
(мовою оригіналу)

Вже від непамятних часів, відколи рід людський існує, люди прикрашувалися. Страх, щоб не виглядати гірше, як інші люди, є в кожній людині. Ми ж бачимо це скрізь, що погану з лица людини не так радо приймають, перед жебраками, що мають якісь близни, якесь каліцтво, здорові люди утікають...

Вже в книзі Мойсея читаємо, що «хто має яку хибу, хто сліпий, чи кривий, з дивним носом, калі-

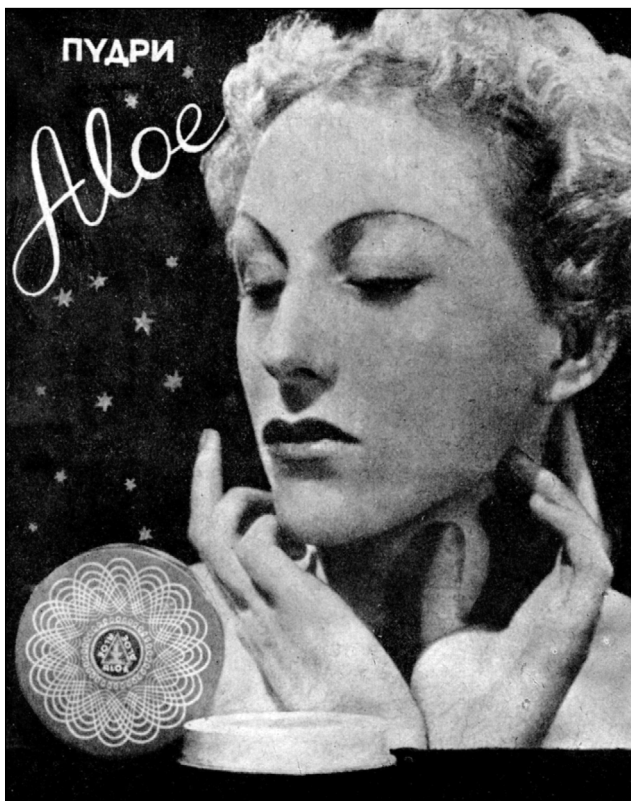
ка на ногу, чи руку, хто з горбом, із шкіркою на оці, хто зизоватий, має струпи на голові – той нехай не приступає і нехай не приносить жертви».

Бажання виглядати гарно було вже від найдавніших часів. У єгипетських пірамідах, при розкопках, найдено слої із різними кремами (мазями). При розслідді їх виявилось, що той крем складається із 90% різних товщів, а в 10% із живиці, бальзамів¹ і інших складовин.

Той крем лежав у гробниці одного фараона поверх 3300 років і не зіпсувався. З цього видно, як високо стояла в стариннім Єгипті штука плекати шкіру, або як ми її тепер із грецької називаємо – косметика.

Особливу увагу тоді звертали на фарбування губ і нігтів на червоно, а брів – на темнобронзово або чорно. До фарбування вживали червоної фарби (цинобер), білила (бляввайс), чорної – антимону сірки, званого під назвою «местем» або «коголь» (арабські назви). Щоб зробити мазь, старі єгиптяни вживали воску, оливи з маслин, вапна, смальцю, для запаху давали пахощів амбри, мошусу, мира, цивету². Старинні єгиптяни вміли теж уже тоді дистилювати³ рослини й живиці, робити з них витяги.

Від єгиптян перебрали штуку плекати шкіру жида. Біблія приписувала навіть, як усе це ро-

Реклама пудри «Aloe». Газета «Назустріч». – Львів, 1 лютого 1937 р., С. 3.

¹ Бальзам – арабське слово – запашний сік різних дерев, переважно дерев із теплих країв.

² Амбра – сіра речовина, подібна до воску; добувають її з кишок і нутрощів кита-долозуба, вона запашна; мошус, або пажмо – товщева речовина, що витворюється в особливих залозах звірятка – пажмовця, і то в самчика; миро – запашна живиця з дерева, що зветься «мировець» і росте в північній Африці; цивета (Viverra) – звірятко, що у своїй особливій залозі має жовтаву запашну речовину, яка переходить у бронзову барву, живе в північній Африці.

³ Дистилювати, латинське слово – очищувати від різних домішок.

бити, щоб було гарне обличчя, щоб вигляд був гарний. У поганських східних народів жерці мали приписи, як намазувати тіло запашною оливою. До фарбування волосся вживали запашних мазей «кофер» або «генна»; «кохль» – арабська назва – на фарбу до брів і вій, мира – до полокання уст. Ще цікавіше – вже тоді робили штучні зуби з дерева, слонової кости й із золота...

*

За арабських завоювань у VIII. ст. по Хр. косметика дійшла до Іспанії. Там з часом повстали фабрики косметичних засобів, а навіть вища школа, що вчила штуки плекати шкіру. До нас дійшли деякі приписи тодішніх лікарів-арабів, як плекати шкіру.

Магомет наказував своїм вірним, щоб щоп'ятниці натиралися запашними оліївками. Була теж у тому часі така мода, що вояки носили чорні бороди, всі інші – руді, а жінки накладали собі на обличчя чорні мушки, які робили із паперу або з іншого матеріалу. Ті мушки ніби то хоронили «від уроків».

Косметична штука була відома і старовинним грекам, римлянам. Про неї й говорить їх письменство, передовсім римське. Коли римляни були на вершці своєї слави, косметика в них стояла теж високо. Кажуть, що ні Париж, ні Відень не дійшов іще досі до такого рівня в косметиці, як римляни з часів цесарства.

Тоді виробляли різні оліївки, для різних частий тіла різні. Римляни знали способи, щоб усувати непотрібне волосся, н. пр., заріст на обличчі в жінок. В Римі косметика йшла в парі із гігієною, із здоровляністю. Лазні, окремі люди до масування, до гімнастики, різні оліївки робили шкіру м'якою і гладкою, як оксамит. Оліїків уживали тоді й замість мила. Коли тіло натерто оліївком, те, що залишалося ще зверху, стягали окремими, призначеними на те греблями. З тих часів маємо першу вістку про те, як робити мило, яке звуть «германським милом».

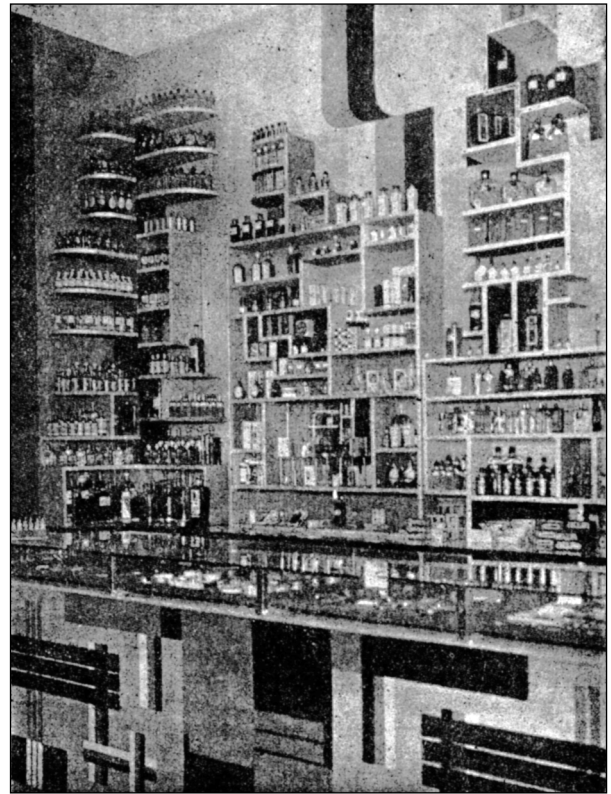
Як і тепер, і тоді покривали на ніч обличчя чимось наче тирбою – хліб, розроблений у молоці, а вранці змивали її водою на пів із осячлим молоком⁴.

Вже тоді знали операції на ногах і руках, теперішні манікери й педікери⁵. В різних тодішніх письменників найдемо опис різних модних пахошів⁶. Були вже тоді штучні зуби, штучні коси, перуки. Бритви вживали тоді й чоловіки й жінки.

⁴ Римський поет Овідій (43 до Хр. – 17 по Хр.) подає перепис на мазь: 2 фунти ячменю і 2 фунти гороху замішати із 10 яйцями, все змолоти й додати до того 4 луті (лут — 1/30 фунта) змеленого оленевого рогу, 12 цибульок із нарцизів і дві унції (унція – 1/12 фунта) арабської гуми; все це втерти на масу й додати до того 9 разів тільки меду.

⁵ За обідом, як описує римський письменник Петроній, який жив за цесаря Нерона й помер 67 р. по Хр., у своїому творі «Бенькет Трімальхіона», коли гості їли, під столом малі хлопці обтирали їм нігті й обшкрывали нарости на ногах (педікери).

⁶ Називають письменники навіть фабрикантів пахошів (н. пр. якийсь Козмус, Ціцеро).

Крамниця косметичних виробів. Газета «Назустріч». – Львів, 15 грудня 1934 р., С. 6.

*

Середньовіччя – це занепад гігієни. Люди не купалися вже так багато, як колись, на чистоту не звертали уваги. Зате вживали багато пахошів, малювалися, фарбували волосся. Такі італійські міста, як Фльоренція, Генуя і Венеція були осередками продажу й виробу всіх таких засобів. Тіціян і Боттічеллі⁷ створили навіть культ (звеличування) для рудого й золотистого волосся. Фарбували волосся тоді всі. З цього погляду й теперішнє фарбування не є таке доскональне, як тоді. До нас дійшла книжка з 1306 р. – її написав Анрі де Мондвіль – з усякими приписами на всякі мазі, молочка, води, як і чим мити волосся й т. д. Цікаво, що тоді до мазі вживали розтертої, сушеної сарани, ящірок, крові кажанів (лиликів) а то й... теплого гною.

*

XVII–XVIII ст. – це віки розквіту косметичної штуки у Франції. За королів Людвіка XIV (1643–1715) й Людвіка XV (1715–1774) пані з двору накладали вдень на обличчя різні маски з товщем, молоком, щоб потому вночі гарно та свіжо виглядати на балі. Тодішня мода наказувала накладати на обличчя мушки, і то на різні його частини різні: на бороду – округлі, на лиця – як зірки, під очима – як півмісяць, на чолі – поздовжні й т. д. Число таких прикрас на обличчя доходило не раз до 15. Малювалися тоді всі. Пані-шляхтянки вживали іншої барви до уст, ніж міщанки, міщанки іншої, як жінки легкого життя, штука прикрашуватися почала тоді ускладнюватися.

⁷ Вечеліо Тіціян (1477–1576) і Сандро Боттічеллі, властиво Алесандро Філіпені (1444–1510) – визначні італійські малюрі.

Вживали шмінок червоних, фіолетних, рожевих, жовтих. Виходило тоді так, що нічого не було природного, все було штучне.

Фарбами старалися надавати обличчю відблиск душевного настрою... Як хто розлютився, зараз біг до своєї кімнати й малювався, н. пр., на фіолетово, як був радий – на рожево, залюблений – на червоно, заздрісний – на жовто й т. д. І малювалися не тільки жінки, а й чоловіки, а то й дітей малювали...

З французькою революцією прийшла й революція в косметиці – кров зміла все, що було штучне, набирала ваги гігієна. З початком XIX ст. парламент в Англії заборонив шмінкуватися, зате вийшов наказ частіше купатися. Знов заговорили

про плекання тіла, шкіри, забуте на кількасот літ. А що забули про це, то й дивуватися нічого, бо за цим не стежили: по лазнях був нелад, вони поширяли різні недуги – пошесні й полові. Люди лазні уникали. Та ще й досі подекуди залишилося упередження до лазні...

Поволі косметична штука йде все вперед і вперед. І за той час винайдено багато різних засобів, помічних у боротьбі за гарний вигляд: різні лампи, електричний струм, прилади до масажі. З засобами повстають і нові способи плекати шкіру, та про це вже іншим разом.

Ірина СІМОВИЧ

Часопис «Життя і знання». –
Львів, березень 1938 р., С. 90-91.

НАША ЦЕРКВА В БОРОТБІ З АЛЬКОГОЛІЗМОМ

*Два документи.
(мовою оригіналу)*

В старих церковних фоліялах знаходимо два документи, що нагадують нам велику роль нашого духовенства в боротьбі з алкоголізмом в минулому. Перший датований 3 жовтня 1844. Є це – «Інструкція про п'янство».

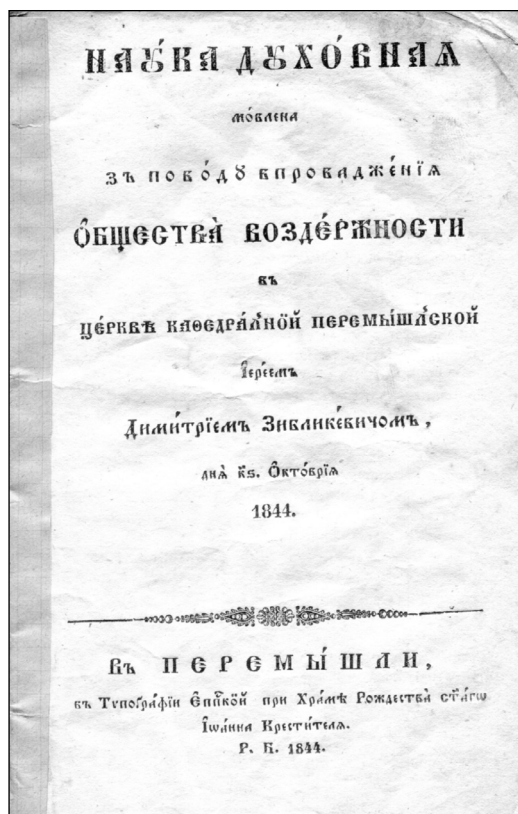
Зміст її такий: I. Нехай священники на проповідях і приватно вказують парохіянам, як важко вони грішать проти Бога, попадаючи в алкоголізм, та найзаохочують до плекання християнської чесноти уміркованості.

II. Якби хто заявив охоту приректи уміркованість, то треба від нього відібрати обіт – після урочистої Служби Божої, на якій дана особа прийме св. Причастія.

III. Після обіту звертається священник до кожного зі словами заохоти та візве до захристії, щоб вписали свої імена в особну книжку.

IV. Треба тих, котрі обіт склали, укріплювати в їхньому починанні, а головню дати добрий приклад від себе. Навчити їх що дня відновляти в молитвах інтенцію уміркованості.

В тій цілі священник зложить Братство Тверезості і буде ним проводити. Треба буде вистерігатися, щоб нікого до обіту не примушувати і щоб не робити закидів тим, котрі не хочуть пристати до Братства. А коли б хто (Боже борони!) зломив обіт, то священник здержиться від явного пятнування блудного брата і після засад християнської любови буде старатися його поєднати з Богом та повернути до чесноти уміркованості.

«Наука духовная» ієрея Дмитрія Зибликевича, видана з нагоди заснування Братства Тверезості при церкві кафедральній Перемиській. Перемиськ, 1844 р.
(з архіву Володимира Садового)

Другий документ датований 2 січня 1848. Митрополит стверджує: «Багато людей на заклик приступило до Братств. Це вплинуло добре на моральний і матеріальний стан. Також ті, хто не належить до Братств, беруть добрий

приклад. Але розвиткові Братств перешкоджає поширення шинків по містах, селах і при дорогах, та часті ярмарки. Шинкарі, головню жидівські, вживають всіх способів, щоби людей змусити до непотрібного уживання горілки, а вкінці ширять підступні твердження, як напр., що горілка є Божим даром, а відкинення її дуже ображує Бога, що може викликати неврожай, град, повені, голод і хвороби; що всім, котрі обіцяли уміркованість, підвищаться податки, що священники заохочують людей до обітів, щоб то, що заплатили би шинкарям за горілку й інші напитки, зручно змогли згорнути до своєї кишені».

Це, – каже Митрополит, – викликало зневіря між духовними. Але це справа важна, а кожне важне діло мусить бути важке. Далі слідує цитата зі Святого Письма про те, що пророки в

старому завіті, Христос, а потім апостоли осудили алкогольізм. Обид не треба брати собі до серця, але далі поступати в своїм намірі.

Такі ті два документи. В церквах знаходимо солідно оправлені книжки, в котрих позаписувано, хто на кілька літ присягав. Також є на хрестах коло церков металеві таблиці з написом «Братство Тверезости». Рух був масовий і мав свої спасенні наслідки. Очевидно, що цей рух засадничо відрізнявся від нового протиалькоголевого руху. Теперішній рух вимагає цілковитої абстиненції і крім неморальної сторони алкогольізму, видвигає нові обгрунтовані аргументи.

Та наш теперішній протиалькоголевий рух не захопив в належних розмірах священників.

Я. КОВАЛЬ.

Газета «Мета». – Львів, 28 лютого 1932 р., С. 6.

ЯК ПОВИННА ПОСТУПАТИ ДОБРА ЖІНКА

Настанови жінкам, які не хочуть втратити чоловіків

(мовою оригіналу)

1. Не треба бачити всіх добрих прикмет тільки у других чоловіків. Власний муж посідає також не тільки самі хиби.
*
2. Треба бути від самого ранку порядно убраною і зачесаною. Нехай муж, виходячи з дому, не затримує в пам'яті некористного образу своєї жінки.
*
3. Коли муж вертає на обід, не треба йому зараз оповідати всі найменші домашні клопоти.
*
4. Мужчини люблять точність і мають у тім повну слухність. Треба бути точною так з огляду на мужа, як і на себе саму.
*
5. Мужчині, втомленому цілоденною працею, слід оказати належну ніжність і зрозуміння. Не добре є мужа заедно про все випитувати, зле є, як муж не ділиться з жінкою своїми клопотами і думками. Памятайте, що через постійну критику стратите в мужі приятеля.
6. Не оповідайте нікому про примхи своїх мужів. Якщо хиби можна через незамітний вплив зменшити – тим краще, а коли ні, то навіщо взагалі про них розказувати?
*
7. Памятайте, що муж повинен з радістю вертати домів, а виходити з дому нерадо. Симпатичне урядження мешкання, рівний біг хазяйства, погідний домашній настрій і мила хазяйка затримує мужчину дома.
*
8. Нехай діти, ані газдівство не відбирають вашому мужеві приятельки і товаришки, яку в дружині бажає мати.
*
9. Памятайте, що дім є для мешканців, а не для порядків.
*
10. Памятайте, що зависть є отруєю подружого життя. Не робіть трагедій з марних річей, але не легковажте правдиво важних життєвих питань.

*Газета «Мета». –
Львів, 6 серпня 1933 р., С. 8.*